

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRAMÅT

Pris
3.50
per år.

Tidskrift
Utgifven af Göteborgs Kvinnoförening.

N:o 21.

1886.

1:sta årg.

Göteborgs Gymnastik Institut

44 Kungsgatan 44.
Sjukgymnastik och massage.

Damer kl. 10—12 f. m. Herrar kl. 7—9 f. m. 1—3 e. m.

Utvecklingsgymnastik för barn kl. 5—6 e. m.

Fru Prostinnan Tegnér leder sjukgymnastiken för damer.

Högre läroverk för qvinlig ungdom öfver konfirmationsåldern, 60 Mäster-Samuelsgatan 60.

Det femte arbetsåret tager sin början den 1:a Oktober. Undervisningen afser jämte allmän bildning lärjungarnes utbildning för särskild praktisk verksamhet, såsom för banker, kontor, post och skola. **Valfria kurser. Frivillig tentamen. Betyg erhållas. Helpensionärer emottagas, och kunna dessa få deltaga i förefallande göromål. Prospekt och årsberättelse sändas på begäran.**

Anmälningar mottagas dagligen kl. 12—1 e. m.
(G. 14857×1)

Ingeborg Tauström.

GÖTEBORG

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER.

1886.

Tryckt å
D. F. BONNIERS BOKTRYCKERI.

LAGER

af såväl de mest eleganta som billigaste

Manufaktur- Mode- och Hvitvaror,

Sybehörs och Garnérartiklar, Dame- och Barnhattar, Barnkläder, Tricotvaror, Bijouterier och Galanteri-varor

m. m. m. m. hos

L. Kaiser & Co.,

Kyrkogatan 36. Korsgatan 12.
Filial:
43. Södra Hamngatan 43.

Sveriges fullständigaste affär i

Ullgarn, Tricotage och Tappisseri

med tillhörande egen fabrikation, sysselsättande omkring 500 arbetare.

Schatteringsfärgeri för Ullgarn.

Årets produktion 600,000 @.

Smetfri och arsenikfri färgning garanteras. Såsom innebörd häraf finnes ofvanstående skyddstämpel vidfäst hvarje härfva.

Strumpsticknings- Maskiner

af mest erkända fabrikat.

Vår omsättning under året circa 200 stycken. Ägandet af dylik maskin lemnar ett säkert lefvebröd och oberoende.

Aug. Johansson Mark & Co., Göteborg.

Göteborgs Enskilda Bank

i Göteborg

Drottninggatan nr 11,

diskonterar inländska vaxlar,
köper och säljer utländska vaxlar och mynt,
utfärdar resekreditiv,
emottager medel till förräntning å Depositions- samt å Upp- och Afskrifnings-räkning,
beviljar Kassakreditiver och lån mot godkänd säkerhet,
försäljer postremissvaxlar,
åtager sig inkasseringar i in- och utlandet,
samt utför i öfrigt alla vanliga bankaffärer.

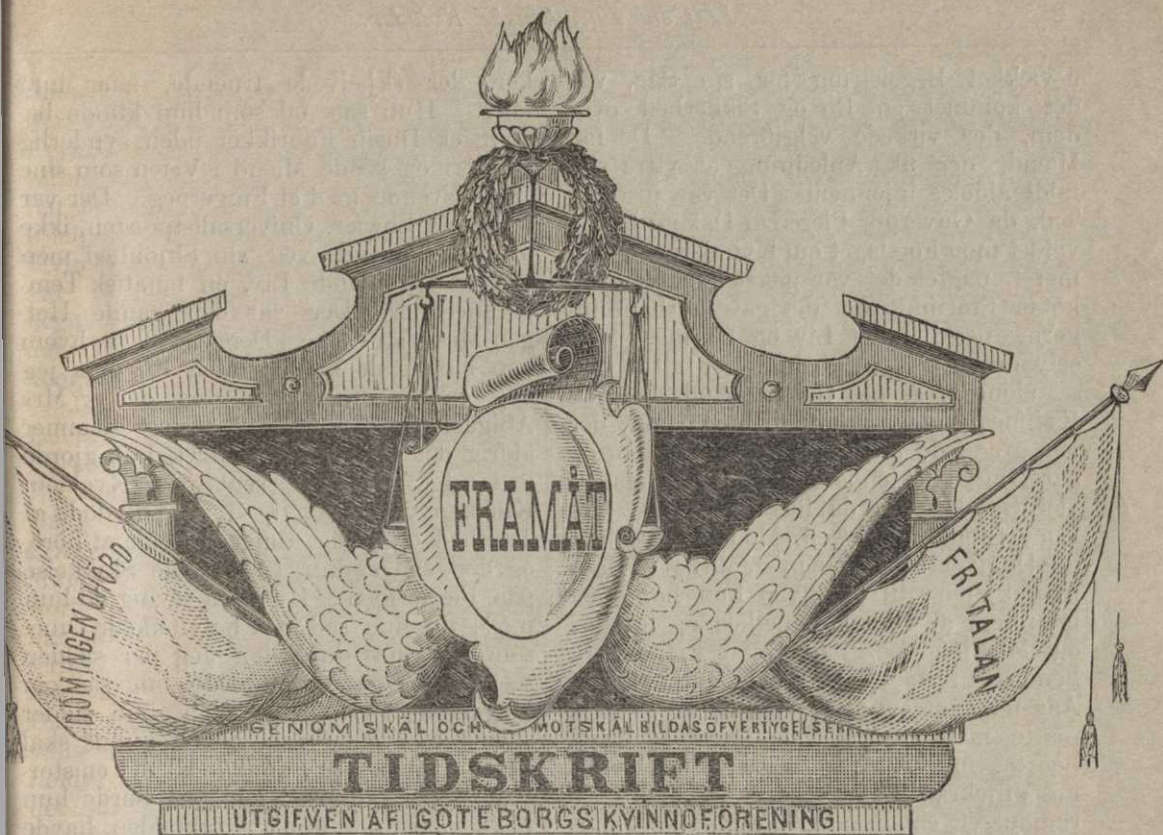
Filialkontor i Venersborg, Borås, Strömstad, Kongsbacka och Marstrand.

Fredrik Sköld & Co.,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt välsorterad lager af stilfulla och välgjorda Damekappor till

billiga priser.

N:r 21.

I November.

1886.

Första årgången.

Lidt om amerikanske Kvinder.

Af
Kristofer Janson.

Uagtet Kvindesagen i Amerika er forholdsvis gammel, har den dog endnu adskillig Fordom at kjæmpe med. Her er ligesom i Europa en hel Del Kvinder (de fleste), der betragter sig som Mandens Stas og Legetoi og derfor ingen andre Interesser har end Kjoler og Smykker og et dovent Liv i Luksus; og saa en hel Del andre, som maa tage paa sig baade sit og sine Søstres Arbeide og derfor er i en rastløs Virksomhed fra Morgen til Aften i Barmhertighedskomitteer og Velgjørenhedsanstalter. Der skal en Kjæmpehelbred til at staa ud deres Arbeide, og derfor er ogsaa mange af dem overanstrengte, nervøse og udslidte før Tiden. Men der er noget, som hedder

amerikansk Energi, som er det seigste af alt seigt, det haardeste af alt haardt og det taalmodigste af alt taalmodigt. Og ved Hjelp af den holder de ud, uanfægtede af alle Hindringer, af all taabelig Spot, som öses ud over dem i Vittighedsblade. Noget af det interessanteste jeg har oplevet i Minneapolis, siden jeg kom der, var det store Kvindemöde i fjor. Det blev holdt i den pragtfulde Universalist-Kirke, der er en af de rigeste Kirker i Byen og ligger centralt. Der var Möder Formiddag, Eftermiddag og Aften, mindre kunde ikke gjøre det — og mellem disse anstrengende Möder med Rækker af Taler og Foredrag havde da disse arme Kvinder igjen sine Ekstramöder. Kirken var, især om Aftenne, fyldt til Trængsel, og det var ogsaa vel værdt at höre disse Kvinder, som havde en 20—30 Aars Kamp og Erfaringer bag sig. Ved den stadige Övelse i at holde offentlige Foredrag og ved

usvækket Begeistring for sin Sag, var der kommet en Ro og Sikkerhed over dem, der virkede velgjørende. De faa Mænd, der fik Anledning at yttre sig, faldt aldeles igjennem. Det var just den Tid, da Guvernör Pierce af Dakota havde vetoet mod Forslaget om Kvindernes Stemmeret, uagtet det var gaaet igjennem Dakotas Storting, og det gav Forhandlingerne usædvanligt Liv og Harme. Men selv om der ikke havde været talt et Ord — alene at se det Galleri af udarbejdede Kvindeansigter, de fleste med Haar, der var graanede i Kampen mod Fordom og aarelang Miskjendelse, var vel Umagen værdt. Der var da først og fremst Mrs Lucy Stone Blackwell, Mødets President og Udgiver af »Woman's Journal«. Naar man kjender til alt, hvad hun har gaaet igjennem af Uforskammethed og Raahed og Miskjendelse, naar man kjender til hendes uforfærede Arbeide i Rækker af Aar uden at synes at komme af Pletten, matte man tro, at hun havde et blegt, haardt, magert Ansigt, præget af uslidelig Viljekraft. Og hvad finder man? En rødmusset, sundt udseende, vakker Dame med et rigtig moderligt Præg, en forluden Figur med et Ansigt og Væsen, saa jeg synes alle unge Piger, der bærer paa hemmelige Skuffelser, maatte faa Lyst til at kaste sig til hendes Bryst og græde ud og betro hende alle deres Sorger og bede om Raad. Og dog, naar denne lille runde Skikkelse ruller frem, altid omhyggeligt klædt, med sit yndige, tillidsvækkende Smil, saa blir der tyst. Hendes Foredrag er roligt — ikke Spor af Talefloskler — men klart og overbevisende. Hun haandterer ikke Fantasier men nøgne Virkeligheder, og hun lægger dem frem med Oplevelsens Sikkerhed. Hun indtager samme Stilling mellem Kvindene som Sven Hedlund mellem Mændene, den eneste Redaktör jeg har truffet, som ikke er bleven bitter og sur af sin stadige Kampstilling, som ikke gaar om, spyende Galde og Forgift, men har bevaret sin Tro paa Menneskelivet og det varme, vennesele Barnehjerte.

Der var Mrs Julia Howe, en ægte amerikansk fin Type med en erhvervet Berømmelses Sikkerhed over sig. Der var Mrs Cutler, høi, benet med en krum Næse og med nogle ambrosiske graa Lok-

ker, der skjælvede truende, naar hun talte. Hun saa ud som hun kunde bestyre et Dusin Fabrikker uden synderlig Bryderi og sende Mænd i Veien som sine Ærindsvende med et Fingerpeg. Der var Mrs Ada Bowles, Universalistpresten, ikke alene indtagende ved sin Skjönhed men ved sit sprudlende Liv, en fanatisk Temperancetaler. Der var den gamle Helgen Mrs Van Cleve. Der var — ja, hvem kan nævne dem alle! Men En maa jeg dog endnu drage frem, og det er Mrs Abigaël Scott Duniway. Jeg glemmer aldrig det fortvivlede Indtryk hun gjorde paa mig. Det var sent paa Kvelden, Klokken var snart ti, vi var halvdøde af Træthed og af det tunge Arbeide at høre, og der sad endnu en truende Skikkelse paa Platformen. Hun saa søvniq ud hun med; thi hun sad med halvlukkede Öine, som om hun dubbete. Jeg har sjelden seet nogen, som mindede mig saa om Magdelone i Holberg, naar hun sidder søvniq og, venter paa, at Jeronimus skal komme hjem. Var hun ikke klædt i en storblomstret Kalikos Kjole, saa burde hun have været det, hun var tykfalden, havde et gulfedt Ansigt, lidt posede Öine, Mundvigerne var neddragne, hvad der gav hende et endnu mere begrædeligt Udseende. »Du store Verden!« tænkte jeg, »hvad skal vi med dette Uglebillede Klokken 10 om Kvelden!« Men de gode Kvinder vidste nok, hvad de gjorde, da de gjemte hende tilsidst, og Mrs Abigaël kjendte nok sine Pappenheimere, hun vidste hun snart skulde have dem i Lommen. Den uskjönne Skikkelse aabnede Öinene og ruggede frem. Og saa begyndte hun — og inden nogle Minutter beherskede hun hele Tilhörererkaren. Hun fortalte smaa Hændelser af sit Liv, og snart lo man og snart græd man, og da hun saa sluttede, saa man paa hverandre og beklagede, at Fyrverkeriet alt var slut. Mrs Duniway er en Kvinde af Folket. Hendes lidt keitede og klodsede Manerer röber straks det; men det er En, der har arbeidet sig i Veiret ved sin egen Begavelse og Viljes Kraft. Födt i Maine, den nordöstligste Stat i Unionen, har hun vandret gjennem Stater og Territorier, kjæmpende for Brödet paa samme Tid som for sin Idé, og er tilsidst havnet i Oregon. Da hun ikke kunde vente at

finde nogen Forlægger for en Kvindesagsavis her West, saa oprettede hun selv et Trykkeri, skrev og satte sin Avis selv og samlede selv Abonnenter paa den. Nu har hun opdraget sine 6 Sønner til Medhjælpere for sin Sag og udgiver nu et af Kvindesagens Organer fra Oregon. Hun var udentvivl den mest originale Naturbegavelse paa Mødet, hun blev en af Mødets Helte, og Magdelone var glemt for længesiden.

Jeg taler om amerikanske Kvinders Energi, og jeg kunde fylde Bøger med Eksempler. Jeg vil endnu bare omtale En, som jeg er mindet levende om i disse Dage. Det er en Kvinde fra Borgerkrigens Dage. Baade har jeg faaet hendes Minde kjært nu, da jeg har skrevet en Fortælling fra Krigens Tid og saaledes har maattet gjennepløje adskilligt Materiale angaaende Kvindernes Medvirken der, og denne Kvinde er netop i disse Dage dukket op igjen i Boston fra det stille Havs Kyster, hvor hun ellers opholder sig og, har saaledes opfrisket Mindet om hine henfarne forfærdelige Tider. Denne Kvindes Navn er »Mor Byckerdyke«, det vil sige, det er det Navn hun havde mellem Soldaterne; de kaldte hende aldrig andet end Mo'r.

Amerika var ikke som Europa vant med at holde Krig, og det havde vel heller ikke Idé om de forfærdelige Slagterier, som denne Krig skulde udvikle. Derfor var der fra Begyndelsen af sørget altfor lidet for de Saaredes Bekvemmeligheder, og de led umaadelig. Det var især Kvindernes Energi det skyldes, at Hospitalforpleiningen kom paa saa god Fod. De reiste rundt i Staterne, stevnede til Møder, opflammede Begeistring, samlede Penge, stiftede Komiteer til Indkjøb og Forsendelse af Gods, og mange af de modige og opoffrende Kvinder gik selv ned til Slagmarkerne og Hospitalerne som Sygepleiersker. Mor Byckerdyke var den første paa Pletten alt i April 1861, og hun var den sidste til at holde ud ligetil Oktober 1864. I de første Maaneder var hun den eneste kvindelige Sygepasserske i det store Hospital i Cairo, Illinois, og havde at kjæmpe med mange Misligheder. Blandt andet var Saarlægerne der meget at klage over. De forsømte de Syge om Dagen, drak og

turede om Natten, ja, hvad værre var, de brød op Mor Byckerdykes Iskjældere og Spiskammere og tog ud alle de lækre Sager der, som hun havde til de Syge. Men her havde de fundet den Rette. Hun gick uden videre en Dag ind i deres Telt ved Middagstiden og saa Bordet dækket med sine Vine og Syltetøier. Uden et Ord gjorde hun straks rent Bord, tog saa med en Baad til Pittsburgh Landing til General Grant, klagede for ham og gav sig ikke, før hun fik Generalen med sig forklædt som en almindelig Borgermand. Han forvissede sig nu med egne Öine om, at Klagen desværre var altfor sand, fik Lægerne afsat og Hospitalet sat paa en bedre Fod helt igjennem. Efter Slaget ved Fort Donelson gjorde Mor Byckerdyke fem Reiser fra Cairo paa Hospitalbaaden for at hjælpe til at bringe de Saaredes afveien. De laa der, Stakkerne, sønderflængede og halvrosne, og Ingen havde tænkt paa at have noget forhaanden til at lindre dem med.

Men Mor Byckerdyke havde tænkt paa det. Hun havde Senge og Bærestole færdige og The, Kaffe, Suppe og Melkepuns til de vansmægtende. Hun gik omkring og udstedte sine Befalinger med en saadan Myndighed, at Lægerne troede hun maatte være ansat af Krigsministeren og adlöde öieblikkelig. Men hun havde ingen anden Bemyndigelse end sit store Hjertes. Da hun arbeidede ved Hospitalet i Corinth, fik hun en Dag höre, at en Brigade skulde marschere gennem Hospitalets Grund. Hun vidste, hvor Soldaterne törstede efter en lang Marsch under den brændende Sol, og fik öieblikkelig ud de Vandtönder, som var kjörte frem til Hospitalets Forsyning, samlede sammen et helt Korps af Medhjælpere med Blikkopper og Öser og bad den kommanderende Offisjer om at gjøre et Öiebliks Holdt, i det de passerede. Offisjeren var gnaven og kommanderede: fremad Marsch! Da hörtes pludselig en stærk Röst i Bagtroppen kommandere: Holdt! Det var Mor Byckerdykes Röst, og Soldaterne adlöd. Og nu arbeidede hendes Blikkoppe-Korps med ustandselig Energi for nogle Minutter, til den rasende Offisjer endelig fik Troppen sat i Marsch igjen. Det kan maaske synes mange smaat dette; men jeg kommer i Hug vor Mesters Ord fra

Galilæa om at give en af disse mine mindste blot et Bæger Vand. Paa Slagmarken var hun utrættelig. Man hørte de Saaredes ængstelige Raab efter hende, naar hun viste sig: »Mo'r! Mo'r!» ligesom syge Börns efter deres kjærlige Hjælp. Men hvor skulde hun række rundt til alle! I Slaget ved Shiloh alene laa der 10,000 Døde og Saarede paa Valpladsen. Hun havde en kvindelig Husmoders hele Forsynlighed og Dygtighed. Hun saa, at der aldrig gjordes Forsøg paa at vaske Klæderne og Sengklæderne under de Saarede. De saa ogsaa ækle ud. Mættede med Blod og udflydt Værk og fulde af Utøi, blev dei Almindelighed begravede med Patienten; men derved kom man snart i Mangel for disse Artikler.

Mor Byckerdyke greb da denne Sag an med sin sædvanlige Energi. Hun skrev til Chicago efter Vaskemaskiner, Vridemaskiner, Rullemaskiner, Transportkjedle og fik oprettet et Vadskeri, hvor man kunde vaske 4—5,000 Stykker af dette væmmelige Stof daglig.

I Memphis blev hun ansat ved Gayoso Hospitalet, hvor hun havde 200 Patienter at sørge for. Hun organiserede desuden to andre Hospitaler, der blev beundrede for sin Renslighed og Orden. En vis Tid var der en 10,000 Patienter i Memphis, og mens de havde fuldt op af alle andre Ting, manglede der ganske Æg og Melk, som var umuligt at skaffe i det varme Veir. Men Umuligheder eksisterede ikke for Mor Byckerdyke. Hun ansøgte om en Maanedes Permission og reiste nordover paa Tiggeri. Før Maanedens var ude, kom hun ansættende med et Følge af 150 Kjör og over 1,000 Höns. Kommandanten i Memphis gav hende en Ö i Mississippi til Græsning for sin Hjord, og fra den Tid manglede ikke Hospitalet hverken Æg eller Melk. General Sherman ansøgte om at faa hende med ved sit forestaaende Felttog, og General Grant gav hende Fripas til at passere gennem alle Linjer, i alle Leire og Hospitaler med Myndighed at faa udleveret fra alle Kvartermestre, hvad hun ansaa fornödent. Efter slaget ved Chattanooga fik hun nok at gjøre. 1,800 Mænd laa sönderlemmede ved Foden af Missionshöien, og for 6 Uger var hun den eneste kvindelige Hjelp i Felthospitalerne der. Der var ved Nyt-

aarstiden og koldt. Vinden rev overende Teltene over Hovederne paa de Syge, saa de laa der hjælpelöse og skalv. Mor Byckerdyke gik fra Telt til Telt i Stormen, bærende med sig ophedede Mursten og varm Drikke. Hospitalet var i en Skov, saa der var let for Ved. Leiren var ogsaa omringet med uhyre Baal, det var den eneste Varmeindretning og Kogeindretning den havde, og her skulde da Mor Byckerdyke bage Bröd og koge Kjöd til denne Mængde.

Som Bevis paa, hvor Soldaterne elskede og beundrede hende, kan tjene, at efter Krigen blev det foreslaaet af dem, at de skulde betale 10 Cents aarlig til et Fond som skulde være for Mor Byckerdyke paa hendes gamle Dage; men hun vilde ikke tage derimod. »I trænger alle Eders Skillinger, Gutter», sagde hun, »kast dem ikke bort paa mig!» Mor Byckerdyke er fattig; ligetil nu har hun arbeidet for sit Bröd med sine Hænder, skjönt de er værkbrudne. Nu har hun en liden Post ved Mynten i San Francisco. Hun er 73 Aar gammel. For 18 Aaar siden blev der indgivet Ansøgning om en Pension til hende, men först nu i Aar er denne Ansøgning gaaet igjennem. Og Pensionen er beskedden nok, 25 Dollars Maanedens. I den Anledning var det hun foretog den lange Reise fra Stillehavskysten og til Atlanterhavskysten for at fremstille sig personlig for Autoriteterne i Washington. Hun greb Leiligheden til at hilse paa gamle Venner og Medarbejdere fra Krigens Tid i Osten. Saaledes fortæller Mrs Mary Livermore: »Da hun var i Boston, brugte hun Tiden til at jage efter en gammel Soldat af Første Chicago Batteri, som hun havde hört skulde levet i Boston de sidste 10 Aar og levet et vildt Liv. Hun tilbragte en Regndag med at randsage alle Raadstuprotokoller og Arrester og Forbedringshuse, haabende at finde ham, og kom til mit Hus vaad og træt og mismodig. »Men hvorfor vil dog du, en Kone paa 73 Aar, slide dig ud for sliig en værdlös Slusk som denne B...», sagde jeg. »Han fortjener det sandelig ikke. Jeg vilde min Santen ikke umage mig med ham.» Da vendte hun sig til mig med et Lyn i sine blaa Öine og svarede: »Mary Livermore, jeg har faaet betroet af Gud den Almægtige at hjelpe hvert

elendigt Kreatur, som kommer i min Vei. Det kan altid være vis paa to Venner: Gud og mig.»

Literatur.

Anne Charlotte Edgren: *En sommarsaga*. I. Hægström, Stockholm 1886. 2 delar.

På en roman som denna — hvars innehåll jag antar redan vara läsaren bekant — har mången under flera års tid väntat. Att nu just fru Edgren upptog det rika ämne, som sålunda »legat i luften», var häller ej oväntadt. Fru E. ser sig om med allt vaknare ögon, snabba att urskilja sin samtids kännetecknande drag och äfven att upptäcka dessas mera fina, känsliga, tillfälliga skiftningar. Hvarje nytt arbete af fru E. vederlägger den en gång gängse föreställningen, att hennes dikning skulle vara endast en liknöjd spegel för allbekanta företeelser »ur lifvet.» Sedan lifvet omkring henne blifvit djupare upprördt, företer ej häller hennes produktion samma lugn som förr, utan visar det vågsvall, som på fjordarne fortsätter verldshafvets rörelser.

Nutidsströmningen i »En Sommarsaga» är den starkaste af alla. Framtiden kommer må hända att känneteckna vitterheten från senare hälften af vårt århundrade som litteraturen om och af kvinnan. Hennes bild ger åtminstone en bestämmande prägel åt samtidens *skönliteratur*, men kvinnan i modärn mening, utvecklad till själfständig personlighet och själfständig lifsgärning. Särskildt den nordiska litteraturen från senaste årtionden handlar väsentligen om detta ämne, oftast om den unga kvinnans utvecklingsarbete eller den olyckligt gifta kvinnans frihetskamp, och äfven fru Edgren har förut med framgång behandlat dessa ämnen. Men tidigast af alla har hon nu i sin första roman gjort det lyckliga grepp, med hvilket hon nått själfva centrum af det stora området, genom att i en lifsbild åskådliggöra spörsmålet: om den till en själfständig personlighet och lifsgärning utvecklade kvinnan kan, i djupare mening, förverkliga äktenskapet?

Detta problem, som ojämförligt är kvinno- och äktenskapsfrågas mest betydelsefulla och som, om frågan en gång af erfarenheten

skulle besvaras med »nej», kommer att ända hela emancipationssträfvens riktning, har fru E. i »En Sommarsaga» framställt med otvetydig klarhet. Inga villande biomständigheter hindra läsaren att inse, att enda stöttestenen för det i denna roman skildrade äktenskapets lycka, är det förhållandet, att hustrun där är den mest utpräglade individualiteten, med den mest bestämda lifsuppgiften.

Fru E. har redan i en af sina intressantaste noveller (»Kvinlighet och Erotik») behandlat den modärna kvinnotypens ställning till det erotiska. Men der har Alie, i motsats till Ulla i Sommarsagan, icke genom begåfning och uppfostran nått klarhet och ro, utan lider af att ej vara färdig, att ej ega ett mål för sina krafter.

Den därigenom vållade disharmonien gör henne osympatisk för den man hon älskar, emedan han har traditionella känslor rörande kvinligheten, känslor dem Alie sårar.

Ulla däremot är intet af dessa, ännu ej ovanliga, offer för den pågående utvecklingen. Hon har fullkomligt lyckats — så fullkomligt, att hon strålar af segerlycka och kraftförmöjelse. Hennes begåfning är så obestriddig, hennes utbildning för sitt kall så omsorgsfull, att hon redan genom detta skulle ega ett visst behag, trygghetens och naturlighetens. När hon nu därtill eger alla kvinnans öfriga tjuvningsmedel, så går det mycket snart för den unge, norske folkhögskoleläraren att öfvervinna sina traditionella *åsigter* — ty han har i detta fall inga traditionella *känslor* — angående kvinligheten, enligt hvilka han först funnit den berömda svenska målarinnan »sakna djupare känslighet» samt vara »allt för öfverlägsen och sig själf nog.» Och ej endast han, äfven hon är så anlagd, att båda mycket starkt måste komma att gripas af hvarandras skaplynnen. Han fångslar *konstnärinnan* genom sin manliga skönhet och sin kraft — hvilken han, i förbigående sagdt, visar väl många prof på; han vinner hennes sympati genom samma naturkärlek, friskhet, själfständighet och frihet från konventionalism, som tillhöra hennes konstnärsllynne. Men han vinner också hennes kvinnohjärta genom dem af sina egenskaper, som föra henne in på ett område, där hon förut varit främmande, men hvars storhet hon dock under sitt ytligare lif haft en aning om, ett offervilligt, pligtroget arbete för andras lycka.

Liksom Ulla genom Falk kommer i beröring med osjälviskhetens och hängifvenhetens lifsåskådning, kommer han genom henne in i en lifssfer, dit han med sitt natursinne omedvetet mäst längta, en af helsa, skönhet och styrka fylld verld, ur hvilken konsten och konstnärsnaturerna ännu meddela intryck från den tidsålder, då det harmoniskt sköna var det väsentliga goda.

Ulla är så mycket hedning som man kan vara i vårt århundrade, d. v. s. ej så mycket, att hon ej kan gripas af det henne motsatta. Men helt hängifven något annat, helt jämvigtsfull genom något annat än att följa sin »dämon» blir aldrig en sådan natur. Ullas djupaste lidelse är därför, som hvarje energisk och ensidig konstnärssjäl, att vara sig själf också på andras bekostnad. Till denna grundbestämning har hon genom lefnadsomständigheter fått sig tillagdt verldsdamens säkerhet samt kosmopolitens allsidiga, fastytliga bildning, jämte den därunder allt för lätt vunna modärna tankeriktningen. Det är denna motsats mellan inre skaplyne och yttre väsen, som gör henne till en så intresserik företeelse. För Falks enhetliga, naiva, entusiastiska och ursprungliga natur, med en positiv tro, men med en begränsad synkrets, med en mera seg än rik, mera vaken än originell intelligens, måste en sammansatt natur som Ullas — där skarp reflexion och solig omedelbarhet, värme och analys, kritik och romantik, spontanitet och kultur så behagfullt enats — bli ovilkorligt tilldragande.

Och dock, trots alla dessa gynnsamma förutsättningar för sympati, bekräftar Sommarsagan riktigheten af bådas aning, att deras naturer skulle bli hinder, ej hjälp för hvarandra, att de skulle stå i vägen för hvarandras mål, att deras kärlek skulle leda till slitningar, ej till harmoni, och äktenskapet därför komma att rycka hvarderas lif på sned.

Fru E. har nämligen gjort konflikten ovanligt djup icke blott genom att ha ställt hvarderas verldsåskådning, tidigare öden, vilkor för utveckling, lifsuppgifter nästan diametralt motsatta den andras, utan fram för allt genom att hon följt den erfarenhet, som lifvet tillsvidare lämnar: att det just är de olikartade naturerna, som i regeln ha lättast att förälska sig i och svärast att helt älska hvarandra.

Detta är det som gör att, när mot slutet utsigt öppnas till ett nytt samlif mellan makarne efter det redan en gång brutna, man

står oviss inför frågan, om det andra försöket skall lyckas bättre än det första, om icke just de nu gynnsammare yttre omständigheterna skola komma den innersta svårigheten att dess tydligare framträda?

Det blir onekligen gynnsammare yttre omständigheter för lyckan, att Ulla får full frihet att egna sig åt sin uppgift och att Falk ordnar deras lif så, att det kommer att lägga minsta möjliga hinder i vägen för hustruns utveckling, på samma gång som hans egen icke bör komma att lida, kanske t. o. m. skall vinna af det ändrade lefnadssättet. I förbigående vill jag dock påpeka, att det varit önskligt, om Falk ej lagt den honom så dyrbara folkhögskolan i Birks hand, Birk, som han förut funnit till uppdraget olämplig, och ej själf med så osäkra arbetsutsigter lämnat denna sin förra verksamhet. Genom detta möjliggöres onödigtvis missförstånd af författarinnans mening, som icke är att hädanefter kräfva alla slags offer af *mannen* för hustruns utveckling, utan endast det sunda och sanna, som jag enskildt hört henne yttra i ämnet: »Om *en* måste försaka, så måste det också, oberoende af könet, bli den, som har den mindre begåfningen och den mindre utpräglade intellektuella individualiteten. Ulla kunde icke göra annat än måla: hon var ensidig, men stark i denna sin ensidighet. Falk åter var ej af naturen bestämdt anvisad en enda väg; han kunde välja lefnadskall och kunde verka inom olika områden».

Men äfven förutsatt att Falk lyckas få en sig passande ny verksamhet, att Ulla får resa när hon vill, att hon dessemellan hemma i Kristiania framgångsrikt kan idka sin konst — något tämligen ovisst, att döma efter Norges egna konstnärer och diktare — så är därmed icke långt hunnet!

En fråga har fru E. lämnat alldeles obesvarad, antagligen emedan hon icke själf vetat svaret eller ej velat svara, endast kasta in frågan i diskussionen. Men den har hela tiden stått för mycket i förgrunden, för att läsaren ej skall stanna vid den, nämligen *moderskapets* förhållande till en kvinnas sär-egna lifsuppgift, och den innesluter ej blott spørsmålet, om Ulla skall ge flera barn lifvet, utan äfven om hon skall komma att uppfostrande betyda något för dem hon redan eger. Denna, i hvarje fall som Ullas, oundvikliga konflikt är hela frågans djupaste, i naturen grundade svårighet, och en lösning, där denna ej är

medtagen, är i själfva verket endast ett uppskof inför nya slitningar.

Men äfven på denna svårighet kan man i förevarande fall tänka sig mer än en lycklig lösning.

Däremot kan man, som sagdt, knapt tänka sig en sådan, med dessa båda utpräglade karaktärer en gång gifna. Man har kallat Falk och Ulla icke lefvande människor utan abstrakta typer, matematiskt exakta uttryck för tvänne skilda lifsåskådningar, emedan konsekventa karaktärer vid en första granskning lätt tyckas oss snarare typiska än individuella, och här endast ett grundligare studium af diktverket kommer dem liksom att frigöra sig från den kategori de tillhöra. Efter tre läsningar af »En Sommarsaga» hafva Ulla och äfven Falk, oakadt några missgrepp vid skildringen af honom, för mig blifvit verkliga individer, som röras och hafva sin varelse, liksom funnes deras författarinna icke till; som lugnt gå sin egen väg — hviken icke är den diktarrinnan velat föra dem in på — och denna deras liffullhet gör läsaren mindre troende på en lycklig lösning af konflikten än fru E. själf synes vara.

Sedan denna min oenighet med författarinnan blifvit mig klar, syntes det mig som en stor oförsigtighet af fru E., att inte ha skildrat ett mera vanligt fall, ett af dem där samma problem, som är »En sommarsagas», i samtidens lefnadsförhållanden ofta nog löses, då en kvinna med en lifsgärning gift sig med en man, hvars skaplynne, intressen, utvecklingskraft och uppgifter nära sammanfalla med hennes egna.

Men lyckligtvis hade fru E. varit oförsigtig — och därigenom har hennes roman vunnit betydligt i innehållsrikedom och lifsann karaktäristik.

Ty en utpräglad konstnärnatur som Ullas, själf så öfverflödigt utrustad med alla de för hennes uppgift erforderliga egenskaper, kunde endast för det henne motsatta, det hon omedvetet behöfde, erfara en så stark tilldragning, att den alls kunde förmå henne att ingå ett äktenskap.

Men emedan samma slags motsats, som dragit Ulla och Falk till hvarandra, finnes i hela kulturen — och där ännu icke kommit till harmoni — är det för tidigt att vänta sig finna denna uppnådd på det område, där den, en gång vunnen, skall förete sin högsta fullkomning, nämligen äktenskapets.

Sommarsagan åskådliggör i lefvande skildringar kampen mellan själfviskhet och osjälfviskhet och framför allt genom det djupt psykologiska draget: att ingendera af dessa båda makar egentligen brukar, hvad han eller hon instinktivt funnit sig hos den andra behöfva.

Den utveckling Ulla och Falk nå, består väsentligen i att hvardera hos sig undertrycker det för den andres lycka störande, men enlast ofullständigt upptar hans eller hennes positiva lifsinnehåll. Och sålunda vidgas egentligen ingenderas område. Att dessa älskande, som alla andra älskande, känna sin tillvaro innehållsrikare genom kärleken, märka sig ha funnit lifvets mening, sedan de funnit hvarandra, hafva fått ro för fantasiens gyckelbilder och en fast medelpunkt för sin erotiska längtan, sedan de oätterkalleligt gifvit sig åt hvarandra — detta allt är, ehuru förberedelser till, dock ännu ej i djupaste mening *äktenskapet*.

Till och med i sina slutbref röja Ulla och Falk ingen klarhet öfver, att de ömsesidigt behöfva hvarandra för sin utveckling. De förstå endast att de äro nödvändiga för hvarandras lycka, hvilket vill säga: att deras begrepp om lycka ännu är outveckladt. Han har fått mera aktning för hennes lifsuppgift, dock utan att egentligen kunna uppskatta den, liksom hon aktar hans lifsåskådning, men med samma inskränkning. Hon har blifvit mindre trygg i sin benägenhet att lefva för stundens infall och göra sig lifvet så angenämt som möjligt, utan hänsyn till pligten eller till andras känslor. Men någon förstående tillegnelse af det etiska, offervilliga i Falks lifsåskådning har hos henne ej egt rum; beundran ensam verkar ej omskapande på ens egen varelse.

Falk, å sin sida, hade behöft lära åtskiligt af Ulla för att vidga sin personliga ensidighet och mildra sin egendomligt norska sträfhets, detta, som svenska kvinnor benämna manlighet, men svenske män — oförskämhet, samt dämpa den våldsamhet, hvilken den förälskade Ulla beundrat som kraft, men hustrun sedan ej med orätt kallar »hårdhet och envishet.» Han hade ej blott behöft lära att akta Ullas uppgift, utan att omedelbart tillegna sig något af hennes smidiga, skönhetskära, måttfulla skaplynne och lifssyn.

Sommarsagan slutar med, att Falk offerar ej blott sina oberättigade kraf, utan ock sina mäst berättigade, genom att uppge hoppet om

helhet i kärleken för att få »behålla en del». Således är hans slutliga utveckling endast ett resultat af hans egen själfupplösnings offerande lifsåskådning och slår därigenom af på den egentliga fordran inom den nya tidens äktenskap. Denna är: *att kärleken skall bli så lidelsefullt hel, att den ej nöjer sig med mindre än full tillegnelse af den älskades personlighet, och så förstående, att hvardera maken därunder kan bevara sin frihet.* Därigenom skall framtidens äktenskap, äfven mellan en man och en kvinna, hvilka båda hafva utpräglad individualitet och särskild lifsuppgift, kunna lyckas — så att äktenskap äfven mellan hvarandra mycket olikartade naturer skall kunna innebära bådads frigörelse, ingenderas undertryckande.

Ett afdrag torde kanske alltid få lof att göras, nämligen för de mycket sällsynta undantagsnaturer, hvilka likt Ulla i kärleken finna »en inre ofrihet» o. s. v., därför »aldrig kunna ge sig helt» åt den, aldrig kunna »uppgesitt inre ensamhetsbehof», något som kännetecknar detta slags naturer, kvinliga eller manliga, såsom i hög grad *skapande* naturer. Deras starkaste lidelse är alltid hängifvenhet till en uppgift, ej till en person. Men hängifvenhet till en person innebäres oeftergiffigen i den individuella kärleken. Och en del naturer af båda könen äro danade så, att de ej blott till en tid utan alltid hafva sitt egentliga *lif* i ett personligt erotiskt förhållande.

Falk är en sådan. Originaliteten i hans natur framträder just i detta, ej i ett snille, som tvingar honom till en enda intellektuell uppgift. *Han* blir alltid hel i sitt känslolif, men kan dela sig i sitt arbete; *hon* blir alltid delad i känslolifvet och hel i arbetet; det vill säga, att hon får mannens hittills vanliga rol inom äktenskapet och han kvinnans.

Men denna resignation å *hans* sida är endast en omflyttning, icke en lösning af svårigheten.

Det är emellertid icke att beklaga, att Sommarsagan lämnar frågan öppen. Diktverket har därigenom fått mera lifsverklighet och därför också blifvit tankeväckande inom ett mycket större område.

Själfa hufvudpersonen, Ulla, är fru Edgrens mest lefvande, mest konstnärligta karaktärsskildring. Skall man anmärka något, så är det kanske, att framställningen är för koncentrerad kring afgörande situationer, att något mera af hvardagslifvets jämna lopp — i sig själf kanske

det mest afgörande — bort komma med. I synnerhet har sista vintern blifvit allt för hastigt förbigången, såväl med afseende på makarnes brytning som Ullas förhållande till de uppväxande barnen. I stället har här en för hufvudpersonernas hela utveckling betydelselös person, Etty, kommit i förgrunden och tyckes af författarinnan kvarhållen där, som det ofta sker i lifvet, då en förveckling blifvit outhärdlig för kontrahenterna mellan fyra ögon. Förhållandet till Etty åskådliggör i någon mån det trohjärtadt »enfaldiga» hos Falk, hvilken genom sin, af Etty missförstådda, ömhet naivt bidrar att ta lifvet af henne. Men detta drag i hans natur var klart nog förut och får nu en alldeles oproportionerlig vikt; så blir också i ett annat afseende fallet genom förhållandet till fru Krabbe i början af boken, hvilket åskådliggör svagheten i Falks »starkt erotiska temperament». Karaktärsskildringen skulle vunnit på, att författarinnan mycket flyktigare antydt den i och för sig riktiga iakttagelsen, att Falk, innan han kommit att själf älska, genom kvinligt koketteri lätt lockas in i en af de okyska »kurtiser», hvilka vid badorter äro lika fixa elementära beståndsdelar som sand och vatten.

Hvarken fru Krabbe eller Etty äro håller i och för sig intresseväckande. En så sund och renhjärtad författarinna som fru E. gör inga stora upptäckter i fruarnes »Krabbes» naturalhistoria; hvad Etty angår, så är Mignontypen *efter* Göthe sällan fångslande, och detta har ej håller nu blifvit fallet, ehuru fru E. har fina iakttagelser af och varm medkänsla för denna bundna natur och dess öde. Lewison är en betydelsefullare biperson, och Sommarsagan skulle vunnit på, att hans karaktäristiska fysiologi syntes mycket mera *en face*. En väl anbragt figur är äfven Nellys, Ullas raka motsats. Nelly hör till det slaget nutidskvinnor, som tro sig frisinnade, emedan de verka för »emancipationen»; som äro till tänkesättet radikala, men däremot till naturen formalistiska; som ha munnen full af »frågor» och själen full af fördomar; dessa, som nu hålla på att göra emancipationen till en ny konventionalism och »kvinnofrågan» till en ny dogmatik — korteligen, samma slag, som för femtio år sedan romantiserade och broderade, men nu diskuterar och tenterar, emedan bruket tillsvidare går i *den* riktningen.

I allmänhet har dock fru E. svårt att få bifigurerna lagom framträdande, emedan hen-

nes psykologiska intresse för dessa är starkare än hennes humoristiska förmåga att smälta samman de särskilda dragen. Bakgrunden får därigenom för mycket »valör», blir något »orolig», för att bruka målarspråket.

Hvad emellertid totalintrycket af »En Sommarsaga» beträffar, så har fru E. nog skänkt oss en och annan novell, som varit mera fulländad, men aldrig skapat ett så betydande verk såväl i fråga om rikt lifsinnehåll som kraft i skildringen.

Fru E:s författarindividualitet har ett starkt behof af bestämda konturer och färger, hvilket gör, att hennes diktade personer sällan gifva förmimelsen af denna obegränsade innehållsrikedom, som utmärker vissa diktare och då vanligen beror blott på några få, lyckosamma drag. Det är denna fru E:s förkärlek för det klara, hvilken man omedvetet angriper, då hon benämnes kall — en beskyllning, som den episka framställningskonsten, så snart den nått en hög grad af fulländning, nästan alltid ådrager skildraren. Det kräfvär estetisk utveckling för att förstå, huru djupt personligt en diktare måste lefva med sina diktskapelser för att lyckas nå just denna svala, genomskinliga, lugna framställning, eller hvilket nitiskt arbete i själfva verket förstuckit sig bakom denna konst, hvars förnäma kännemärke är just måttfull enkelhet. Fru E. är så ärlig, att hon försmår hvarje kraftprof; hon »gör» aldrig saker för att visa hvad hon kan åstadkomma. Hon har aldrig sökt eller vunnit virtuositetens segrar. Realistens öga för verklighet har hos henne i de flesta fall utbildats till konstnärens smak vid valet så väl af motiv som af detaljer; och ehuru hon sedan, som alla konstnärer, ena gången har mera, den andra mindre lycka vid själfva framställningen, gör detta hennes nivå i *allmänhet* högre än deras, som sakna denna, men annars ha en eller annan egenskap mer utpräglad, som kunna vara mer lidelsefulla, mer naiva, mer rörliga, mer nyanserade än hon. Fru E. meddelar en känsla af trygghet genom att vara stolt gent emot lockelsen att gå utom sin begränsning; hon är lugn i medvetandet, att hon inom denna begränsning söker största möjliga fullkomning. Endast sådana personligheter ega stil — hvilket är detsamma, som att säga dem ega karaktär. Ty blott den, som har mod att vara sig själf, kan någonsin bli en äkta stilist eller en äkta karaktär.

Fru Edgren har i sin framställningskonst samma något farliga benägenhet som Paul Heyse, om hvilken hon stundom påminner, nämligen att gärna själf berättat karaktärerna, att stycktals referera istället för att utan undantag låta personerna genom handling och ord känneteckna sig själfva Sommarsagans första och sista fjärdedel äro konstnärligt svagast, emedan denna refererande benägenhet fått råda, jämte det att, som redan påpekats, bipersonerna där fått för mycket utrymme. Liksom Heyse är fru E. också starkare i skildringen af situationer än af stämningar och mer intresserad af att energiskt framhålla det egendomligaste hos personligheten än en mångfald af egendomligheter. Detta beror på, att det hos båda snarare är målaren än skalden, som gripes, och häri ligger hemligheten såväl af hvad de mäktat som icke mäktat.

Att emellertid »En sommarsaga» blifvit lifligare, stämmningsrikare, mer personlig än något af fru E:s tidigare arbeten beror på det samma, som gör en »Corinne» en »Aurora Leigh» så fängslande, oaktadt man inser feilen, detta samma, som skall komma Sommarsagan att, likt dessa dikter, skälfva af lif, äfven sedan man en gång börjat att finna formen föråldrad.

Det är *en kvinnlig konstnärs skildring af konstnärslidelsen, i konflikt med den erotiska lidelsen*, som gifvit ett öjup åt »En Sommarsaga», hvilket kvinnliga framställningar ur lifvetsäl- lan ega, emedan kvinnors förhållande till lifvet ännu vanligen skiljer sig från mäns lika mycket, som den i vagn åkandes uppfattning-af ett landskap skiljer sig från fotvandrerens. Något af det omedelbara, friska, vilda, energiska i dennes förmimelser är det, som utgör den starka tjusningen i »En Sommarsaga».

Det positiva resultatet af romanen, för det i densamma uppställda problemet, är icke, att detta blifvit löst. Det positiva resultatet är: att en själf personligt utvecklade kvinna med en egen lifsuppgift skrifvit en *optimistisk* bok med afseende å möjligheten för nutidskvinnan att förverkliga äktenskapet och på samma gång därunder nå individuel frigörelse. Ty en sådan ljusskimrande bok om såväl kärlekens som den kvinnliga personlighetens kamp för tillvaron är »En Sommarsaga». Det är ej för tidigt att inom litteraturen få höra hoppfulla utsagor rörande denna kamp. Att alltjämt stanna vid pessimistiska resultat, är att uppge sin tro på mänsklighetens framtid.

Ellen Key.

Till våra läsare!

«Då »Framåt» alltjemt är utsatt för missförstånd, taga vi oss återigen friheten påpeka: att denna tidskrift är ett *diskussionsblad**, öppet för tidens olika strömningar; att hvar och en själf får ansvara för hvad han skrifver, och att redaktionen icke åtagit sig att stå till hands med omdömen för eller emot de opus, hvilka från olika håll inflyta.

Följaktligen kan icke heller »Framåt» vara ett uttryck för Göteborgs kvinnoförening, utom då hon direkt eller indirekt låter representera sina intressen i tidskriften.

Med utgifvandet af »Framåt» har föreningen således icke velat säga, att hon står för allt, som uttalas, utan blott att det bör vara tillfälle till fri diskussion. Det är denna hon genom »Framåt» vill häfda.

Såsom *indirekta* yttringar i »Framåt» af föreningens intressen må nämnas artikeln »*Göteborgs kvinnoförenings verksamhet för fattiga skolbarn*» och föreningens *årsberättelse*. Såsom *indirekta* yttringar, följande opus: *C. W. D.*: Ett bidrag till historien om striden för svenska kvinnans rättigheter. — Till frågan om gift kvinnas rättigheter (ur Holms juridiskt arkiv). — Tal af Wendell Phillips om kvinnans rättigheter. — *Eva Brag*: Kvinlig läkareverksamhet. — *Eva Wigström*: Försummade syskon. — Ett dåligt system. *Folke*: Huru kan sjukvården på vår landsbygd förbättras? — *Cécile Gohl*: Om samuppföstran i Nya Verlden. — *Edmund Gammal*: Skydd för minderåriga värnlösa flickor. — *Mathilda Bajer*: Ett upprop till Nordens kvinnor. — *Uffe*: Åro våra skolors årskurser öfverensstämmande med psykologiens fördringar? — *Thrönder*: Et brev. *N. J. Nörlund*: Bemärkningar om smaa Börns Opdragelse. — *Gerda v. Mickwitz*: Messling. — *Ernst Ahlgren*: Några ord med anledning af Gerda v. Mickwitz skiss »Messling». *Johanne Meyer*: Brev til »Framåt».

Och så ha vi alla notiserna under rubriken »*När och Fjärran*», som vitna om kvinlig framgång på olika arbetsområden! De torde väl också kunna representera det, som föreningen hyllar. Likaså de finska och norska korrespondenserna.

För öfrigt ha vi vinlagt oss om en opartiskhet, som tillåter hvarje mening komma fram, vore det än den mest orthodox-konservativa eller ock dess raka motsats. Skulle nu invändas, att något orthodoxt icke varit synligt, är detta icke något, som kan läggas redaktionen till last. Redaktionen står alltid färdig att med den aktning, man är skyldig hvarje *öfvertygelse*, äfven bereda de konservativa meningarne plats.

Att deras representanter hittills hållit sig undan, är således deras ensak.

Vi höra icke till dem, som tro, att de »*frisinnade*» icke kunna ha något att lära af de »*konservativa*» eller tvärt om. För oss blir icke frå-

*Läs annmälan i första häftet!

gan ytterst, om det eller det *partiet* har rätt, utan om *hvad* som är rätt.

Och för att få fram, hvad som är rätt, tarfvas belysning från alla sidor.

Önskligt vore bland annat, att någon eller några af vårt presterskap, som tillhöra de skrivas led, äfven ville yttra sig.

De hafva i »Framåt» ett godt tillfälle att angripa det, de anse orätt, och försvara det, de anse vara rätt.

Aktningsfullt
Redaktionen.

Om efterklangs- och indignations- literaturen i Sverige.

Öppet bref till Stella Kleve.

Med anledning af edra polemiska rader i no 17 af »Framåt» ber jag att få hembära Eder mitt tack och min uppriktiga lyckönskan till att ha blifvit gripen af de deri uttalade sunda åsigterna och att ha varit en af de första, som offentligent framburit dem.

Det är en påtaglig sanning, att efterklangsliteraturen just nu florerar här i Sverige. Och det är en efterklang från grannländerna, ty de få *verkligt* stora förmågorna inom vår egen literatur ha blifvit föga imiterade — dess bättre för dem.

Men Ibsens fast och djärft mäjlade kvinnofigurer ha framkallat en mängd mer eller mindre opropotionerliga kopior; Benzons »Skandale» tycks ha lockat svenska pennor till att måla scener, hvilka äro lika mycket underlägsna hans i kvickhet och kraftigt allvar — fast det senare tycks betyda mindre — som de öfverträffa dem i tendensmässighet och vanmäktigt harm. Och då vi af nordens mest erotiska diktare fått ett i minsta detaljer utfördt porträtt af skökan inom den kjöbenhavnska societeten, så dröjde det ej länge, innan vi hugnades med ett dylikt af skökan inom den stockholmska, ehuru penselföringen röjde en helt annan hand än den, som med säkra drag målat Eva Hatzfeld — om än färgerna voro hemtade ur samma målareskrin. Som sagdt, vi ha nog af efterklangsliteratur. Hvarje rop, som höjes deremot, skall helt visst af många höras med glädje. Det är derfor jag velat helsa Eder välkommen på den nya väg, Ni beträdt — och bedja Er allt framgent lika nitiskt motarbeta den böjelse för tarflig efterbildning, som är vår unga literaturs värsta lyte!

Anticlimacus.

Till Redaktionen af »Framåt».

Med vanligt intresse öppnade jag *Framåt*'s sista nummer, genombläddrade det — intresset växte: der var ändtligen en replik till Stella Kleve från »de Stummes Leir.»

Jag slukade naturligtvis strax biten. »Indignationslitteratur i ny genre», sade jag till mig sjelf. »Men den här indignationen är åtminstone inte konstlad.»

Och *det* glädde jag mig åt till den grad — åt den lifliga naturliga tonen i artikeln, menar jag — att jag nästan glömda bli ledsen öfver att en af Sveriges många utmärkta, emancipationsifrande kvinnor var förfärligt ond på mig.

Jag tittade rädd upp i den anonyma damens ansigte, och jag såg, hur under slöjan uttrycket vexlade i de lifliga, verkliga *mycket* lifliga dragen. Det var en riktig profkarta på indignation: först öfverlägsen, Krossande och djupt missbilligande kränkelse öfver att *Framåt* »ntan protest intog en sådan artikel», dernäst kallt korrigerande ett kronologiskt misstag, satiriskt undrande, hur Stella Kleve skulle kunna reda sig ur den dilemman, sedan hänfullt triumferande öfver hennes förutsedda oförmåga att klarera detta kinkiga fall, så äntligen afskedande den djerfva med ett särdeles fint och lyckligt valdt glåpord.

Der borde den lilla »gatpojken» nu stå med fingrarna för ögonen och tuta och skämmas grufligt. Men dertill är hon allt för näbbig och »vanartig». Hon framhårdar i »revolten» och svarar.

Hvad det starkt betonade faktum angår, att »Dömd» utkom *alldeles samtidigt* med »En Skandale», så tar jag denna förkrossande upplysning ganska lätt, enär jag aldrig, det jag mins, sökt inbilla *Framåts* läsare någonting om tiden för detta märkliga verks första framträdande. Ordet »imitation» har *aldrig* i min artikel blifvit nämnt, det har fru Agrells hetlefrade riddare sjelf in-fördt i diskussionen.

»Rent språk, fröken Stella Kleve!» Men, Gud bevares, jag har ju talat temligen rent ut ur påsen, fröken Anonym, och det är ju just för den skull, ni är så ond på mig. — »Exempel!» — på förförda flickor å la Karen? — Ja, vet ni, det är gunås inte så konstigt att finna i vår nuvarande litteratur. Är det inte bevis nog, att hjeltinnan i fru Agrells sista drama »Ensam» är af precis samma kvalitet som i hennes första »Dömd». »Fakta!» Ja, factum est (och det är *detta* jag hufvudsakligen velat betona i min artikel), att några damers indignation öfver vissa erkända missförhållanden i samhället börjar bli litet tröttsam och långträdig, och att vår *så kallade* »moderna» litteratur närmast är efterklang af »Et Dukkehjem», samt att nästan alla dramer (»Exempel!» *Dömd*, *Ensam*, *Ett val*, *Kärlek*, *Riddad* m. fl.) ha samma hufvudmotiv antingen som detta stycke eller som »En Skandale»: en förörrättad kvinna, som sedan på ett eller annat sätt i ett ödesdigert skede af sitt lif kommer i kollision med sin förtid. För öfrigt vill jag blott anmärka, att under det jag endast i den första *halva* spalten talade om »efterklang», har jag för resten hela tiden behandlat indignationen.» Härpå har fröken Anonym emellertid ej svarat ett enda ord.

På slutet af riposten kommer der, som sagdt, några allusioner på en »vanartig gatpojke.» Jag har visserligen länge nog studerat alstern af Sveriges »moderna» litteratur för att inte ha stora anspråk på en elegant stil, men det här tycker

jag ändå är en liten smula ohysfadt. Dessutom bekänner jag, att jag har en viss svaghet för bilder men fordrar också gerna, att de skola vara någorlunda träffande. Den, som här förekommer, tyckes mig något dunkel. Först och främst vet jag mig alls inte ha deltagit i något »upplopp». Tvärtom — det var så dött, så lugnt, så rikligt kvalmigt lugnt och stilla, den gång jag skref min lilla artikel; ingen vågade yttra en halfdragen ande mot tuffelregimentets förtärlighet, (och Gud hjelpe den, som gör det!) Så kom jag med en liten stilla vink om, att det vore roligt, ifall damerna snart hade tröttnat på att vara indignerade, så att publiken (som redan är trött) finge se något annat än indignationsdramer nästa säsong, — och *det* kallar fröken Anonym en »revolt!» — Jag är mycket smickrad, det vill jag inte fördölja, men äran är nästan för stor.

Och till slut kommer der en mördande fras om »anspråk på att kritisera en hel litteratur» — Bevara mig väl! Jag vet nog, att man här i landet har mycket ringa anspråk på kritik, men att man i ett kåseri på ett par spalter verkligen kunde nå till att kritisera »en hel litteratur», det trodde jag ändå inte.

Enfin — jag har sagt, att den indignation, det här är frågan om, börjar bli en smula löjlig och sättet att yttra den litet gammalt och tråkigt, det är allt, och det står jag vid.

Slutligen ber jag, att — på samma gång jag mycket skulle beklaga, ifall *Framåts* redaktion i anl. af denna sak finge några obehag från äldre medarbetares sida — få tacka redaktionen för dess lugna och fasta häfdande af tidskriften som *diskussionsblad*. Ty endast genom att tillåta många olika pennor att der förfäktat skilda meningar, kan i ett sådant blad bornerad ensidighet i längden undgås.

Stella Kleve.

Till Redaktionen af Framåt!

Jag ber om redaktionens tillåtelse att få göra ett litet inlägg med afseende på det genmäle, som en anonym insändare skrifvit i föregående nummer af »Framåt» mot Stella Kleves uppsats »Om efterklangens och indignationslitteraturen i Sverige.»

Det var säkerligen för många en stor missräkning att i detta genmäle finna, i st. f. ett på sak gående försök till vederläggning, som kunnat ge upphof till en diskussion, ett tomt och i tonen en smula ofint utfall, som röjer en sorglig brist på sjelfbeherskning, och som tvifvelsutan länder den litteraturriktning, för hvilken den anonyme insändaren gjort sig till riddare, till mera skada än gagn.

Vi kunna väl först och främst komma öfverens om, att det här är fråga om tvänne motsatta uppfattningar af skönlitteraturens art och uppgift, hvilka båda kunna tåla vid att skärskådas. Äfven om den anonyme insändaren sjelf hör till dessa indignationsdamer, mot hvilka Stella Kleves artikel är riktad, behöver hon väl icke der-

för nödvändigtvis så helt och hållet tappa koncepterna och glömma sig sjelf. Det duger icke nu för tiden att så der nonchalant och absolut proklamera ett literaturskrä som det allena salligörande, och man vinner ingenting med att helt enkelt resa kam som en ilsken tupp. Jag kan icke föreställa mig, att denna literaturriktning icke skulle kunna åstadkomma en mera intelligent representant och ett mera gediget försvar. Och ännu mindre kan jag föreställa mig, att de i fråga varande damerna med uppvaktande kavaljerer skulle ha hamnat i detta bornerade högmod, i hvilket man anser sig oåtkomlig för all kritik, och som i sjelfva verket icke är annat än en rädsla för att ge sig in i en debatt, hvars utgång man fruktar.

Jag tror nu visserligen för min personliga del, att, vare sig de tuga eller icke, slutet i alla fall blir ett och samma, om de också hinna med att skriva några flera böcker, hvilket ju icke kan hjälpas. Men jag tycker, att det skulle hedra dem mera, att, ifall de verkligen ha någon levande öfvertygelse om sina literära dogmers ofelbarhet, öppet och ärligt framställa dessa dogmers innehåll samt skälen för deras giltighet. Och så helst en strid med öppet vish! Man behöfver alls icke krypa undan, om man har någonting att säga, för hvilket man anser sig kunna stå inne.

Jag har sjelf vid ett par tillfällen uttalat mina åsikter i ifrågavarande ämne. Jag skulle därför gerna sett, att den anonyme insändarens skrivelse innehållit något i sak, som jag kunnat svara på, och jag hoppas, att någon af partiet inleder diskussion i frågan.

Ola Hansson.

Insändt.

Några utgjutelser

i anledning af

»Pyrrhussegrar» i Framåts sista häfte.

Stella Kleve är en förf., som låtit rätt mycket skäl, ty hon har utan tvifvel väckt en hel del tankar, af betydelse för vår utveckling. Stella Kleve har förtjensten af att ha framhållit vigten af det erotiska elementet hos kvinnan, att det fins hos henne lika väl som hos mannen.

Hon har visat oss det i Bertha Funcke och senast i »Pyrrhussegrar». För att hon gjort detta, må man vara henne tacksam. Det är ett område hos kvinnan, som förr fullkomligt förbisetts, jag skulle vilja säga, som förr ej erkänts. Och det är dock hos kvinnan af kanske lika stor betydelse som hos mannen. Men — och ett i min tanke stort men — Stella Kleve tager sin uppgift ytligt, så ytligt, att nog många hållre skulle sett, att detta område varit orördt, tills några fler af de faktorer, som höra dit, tagits med i räkningen.

Stella Kleve har endast låtit oss se, hvilket uttryck det erotiska elementet tager sig hos en ung, fantasifull och i *sysslolöshet* uppväxande flicka. Det är utan tvifvel sanna teckningar hon ger oss. Det fins helt visst många, som liksom Märta Ulflo förtära sig sjelfva.

Men hur ter sig saken, tro, då det gäller en flicka, som upfostrats till ett sundt, verksamt lif, hvilket inte gifvit henne tid att uteslutande hänge sig åt osunda drömmar?

Drömmar har hon ovilkorligen ändå, men jag skulle tro, att de taga ädlare gestalt.

Det erotiska är emellertid något så sammanfatt, att man skall ha svårt att säga, hvar det rent andliga slutar och det sinliga tager vid. Nog vill det till en bra ensidig utveckling, för att det sinliga elementet skall bli *medvetet* hos kvinnor i allmänhet. Och nog beror denna ensidiga utveckling till stor del på felaktighet i upfostran och sysslolöshet under de år, då människan har mest behof af verksamhet.

»Ja», detta är sant, anmärker kanske någon, »men de allra flesta kvinnor få just denna felaktiga upfostran och lefva just detta sysslolösa lif».

Tyvärr är det så, då det gäller flickor ur de högre klasserna, som äro nog olyckliga att tvingas till ett överksamt eller åtminstone gagnlöst lif; men de äro lyckligtvis ej längre flertalet.

Den s. k. societeten inom de olika samhällena är nu verkligen icke »hela världen».

Såsom den sista »utgjutelsen» må det vara tillåtet att tacka »Framåt» för den yttrandefrihet, den tillåter inom sina spalter. Denna frihet torde nog locka fram en hel del svar på tal.

F. L.

När och Fjärran.

Göteborgs arbetareinstitut har utsändt redogörelse för sin verksamhet under det tredje arbetsåret, juni 1885—juni 1886, hvaraf framgår, att såväl föreläsningarna som elementarkurserna varit traktat besökta. Serieföreläsningarna hafva afhandlat fysiologi och hälsolära, naturhistoria, svensk historia samt jord- och folkbeskrifning. Dessutom hafva enstaka föreläsningar hållits öfver olika ämnen: de vilda folkslagens religion, korstågen, jungfrun af Orléans, den grekiska tempelbyggnaden, den svenska religionsfriheten samt den svenska tryckfrihetens utveckling och nuvarande ståndpunkt.

Elementarkurserna hafva omfattat: välskrifning, matematik och svenska språket med s. k. tal- och diskussionsöfningar.

140 föreläsningar hafva hållits för 4,170 åhörare, omkr. 30 i medeltal för hvar gång. I elementarkurserna ha undervisats: i välskrifning 164 lärjungar med 1 lektion i veckan, i svenska språket 154 med 3 lektioner i veckan; i matematik och bokföring 213 med 3 lektioner i veckan.

* * *

»Småskole-Vännen», utgifven af småskollärarinnan fröken Maria Nyström, har utkommit med sitt första nummer, hvans innehållsförteckning är följande: *Anmälan*. — Småskolan och Folkskolan. *Riksdagen och småskolan* — *Nyhet*: Landstingen, notiser. *Pädagogiska vinkar*: Kärlekens makt. Sagens betydelse. Strödda tankar. — *Literatur*. — *Ropande röster*.

I anmälan påpekas nödvändigheten af en tidning såsom föreningsband mellan Sveriges Småskollärare och lärarinnor, hvilkas antal uppgår till 5 å 6,000, och säger »Småskole-Vännen» sin uppgift vara den: »att verka för ljusare framtidsutsigtter i ekonomiskt afseende åt småskolans lärarepersonal; att utveckla och utvidga den pädagogiska synkretsen samt att medels kortare notiser meddela de viktigaste nyheterna på skolans område».

Småskole-Vännen utkommer en gång i månaden. Prenumerationspris: helt år: 1,50, halft år: 1 kr., postarvodet inberaknadt. Postadress: *Tumba*.

Framåts redaktion helsar den nya kollegan välkommen och önskar henne lycka och framgång.

* * *

Nya lagberedningen och gift kvinnas rättsliga ställning. Beredningen har lemnat förändradt Giftermålsbalkens 9 kap. § 1, mom. 1 så lydande:

»Sedan man och kvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen; hustrun följe och mannens stånd och vilkor».

Rörande »giftorätt i boet och rättighet att öfver boet råda» föreslår lagberedningen:

»1 §. När man och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera giftorätt i boet, efter ty här nedan sägs, der ej genom äktenskapsförord blifvit annorlunda stadgad.

2 §. Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera i all den lösa egendom, som de ega eller ega få, så ock i den fasta egendom, hvilken de i hjonlag äfva tillsammans. I den fasta egendom, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärit eller förut förvärf, eger ej andra maken giftorätt; dock vare all årlig ränta och afrad deraf under lösörens räknad. Varder under äktenskapet egendom genom gifva eller testamente till ena maken gifven, med vilkor att den skall honom eller henne enskildt tillhöra, i den egendom njute den andra maken ej heller giftorätt.

Är enskild egendom under äktenskapet såld eller annorledes förvandlad eller omsatt, skall jemväl hvad sålunda kommit i dess ställe anses såsom enskild egendom.

3 §. Öfver makars bo råde mannen, så vidt ej här nedan annorlunda sägs.

4 §. Hustrun eger råda öfver sin enskilda egendom äfvensom öfver den afkomst deraf, som hålles skild från öfriga samfälda boet. Har afkomsten blifvit i annan egendom förvandlad, gälle om sådan egendom, hvad om afkomsten nyss är sagdt. Är om förvaltningen annorlunda föreskrifvet genom äktenskapsförord eller förbehåll vid gifva eller testamente, hvarigenom egen-

dom är till hustrun gifven med vilkor, att den skall henne enskildt tillhöra, lände det till efterrättelse.

Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda».

Genom detta stadgande göres till allmän regel, hvad nu endast genom *äktenskapsförord* kan ävägbringas. En af beredningens ledamöter, härads höfdingen Wählin, var dock af annan mening rörande bl. a *mannens målsmanskap* i allt, som ej rör förvaltningen af viss egendom. Här om yttrar hr W.:

»Föreskriften, att mannen skall vara hustruns rätte målsman samt ega söka och svara för henne, har allmänneligen ausetts innebära, att hustrun saknade befoegenhet att utan mannens samtycke ingå förpligtande aftal och att hon alltså icke vore myndig. 1874 års förordning har ej med önskvärd tydlighet afgjort frågan, huruvida hustrun skulle, sedan nämnda rättighet henne medgifvits, äfven hafva erhållit befoegenhet att utan mannens samtycke ingå aftal med förbindande verkan. Klart är väl, att den hustru, som genom förord förbehållit sig rätt att förvalta t. ex. sin enskilda fastighet, svårigen kan utöfva denna rätt, så framt hon ej tillika eger att oberoende af mannens målsmanskap sluta giltiga aftal angående nämnda fastighet, dess skötsel och afkastning, samt sålunda åtaga sig förpligtelser. Men den hustru, hvilken ej har någon sådan egendom, som kan utgöra föremål för hennes förvaltningsrätt, synes deremot fortfarande sakna befoegenhet att sluta aftal med laga verkan. En sådan befoegenhet är dock en personlig egenskap, hvans tillvaro ej bör göras beroende af den tillfälliga omständigheten, att hustrun innehar eller icke innehar egendom af viss bekaffenhet. Göres hustrun myndig, så vidt fråga är om förvaltning af egendom, torde hon ej utan inkonsekvens kunna i fråga om sin person ställas i beroende af mannens målsmanskap. Ett stadgande, som tillåter hustrun att råda öfver egendom, men tillika innehåller, att mannen eger råda öfver hustrun, innebär en inre motsägelse. Skall hustrun ega förvaltningsrätt, bör mannens målsmanskap upphävas.

Äfven andra skäl tala för målsmanskapets borttagande. Ogift kvinna, som fyllt 21 år, eger råda öfver sig och sitt gods, derest hon ej afsäger sig myndighetens utöfning. Då lagen väl ej bör utfästa någon belöning för celibat eller fresta kvinnan till ingående af sådana förbindelser, som af lag och sedlighet ogillas, bör den själfbestämmningsrätt, som den ogifta kvinnan får åtnjuta, icke förvägras hennes gifta syster. Den tidsriktning, som frigtort kvinnan från hennes beroende af giftoman och förmyndare samt dessutom beredt henne tillfälle att idka akademiska studier och lemnat henne tillträde till en mängd befattningar i det allmänna tjenst, har ohjelpigen brutit med det åskådningssätt, som ligger till grund för lagens bestämmelser om mannens målsmanskap».

Hr W. anser vidare, att när mannens målsmanskap upphäves, bör ock gift kvinna i likhet med mannen blifva myndig på grund af sin ålder, men ej i följd af giftermål, och sålunda *förmyndare* ega att äfven efter giftermålet föra hennes talan och bevaka hennes rätt till uppnådd myndighetsålder.

Slutligen anser hr W. de nya lagförslagen böra påkalla följande förändringar i nu gällande lagstadgande:

1) Upphäfvande af det i I kap. 8 § handelsbalken förekommande förbudet att köpa något af annans hustru, »som icke har lof att sälja eller till köpslagen satt är».

2) Upphäfvande af det i 10 kap. 13 § handelsbalken förekommande förbudet för hustru att utan mannens ja och samtycke gå i borgen.

3) Att konkurslagen — hvilken förutsätter, att hustrun icke under något förhållande kan afträda egendom till konkurs, äfvensom att makarnes bo städse måste vid inträffad konkurs i sin helhet afträdas till borgenärerna — ändras så, att den egendom, hvaröfver ena maken råder, må under vissa förhållanden kunna till konkurs afträdas, utan att andra maken betages möjlighet att fortfarande råda öfver boets öfriga egendom.

Angående upphäfvandet af mannens målsmanskap är presidenten *Berg* i hufvudsak af samma mening som hr *Wåhlin*.

Svensk lärarinna, som erhållit fransk hedersmedalj. Fröken *Doris Stawenow* från Stockholm lemnade för ett par år sedan Sverige för att studera franska språket i pensioner i Paris och Sèvres. Föregående år aflade hon fransk lärarinneexamen. Derefter erhöi hon plats vid folkskolan för flickor i Méru i departementet Oise, hvarifrån hon af nämnda skolas föreståndarinna i ett bref till Stockholms Dagblad omnämnes med de största loford.

Hon har erhållit hedersmedalj från »La société libre d'instruction et d'éducation populaires» och är nu i begrepp att återresa till Stockholm för att der öppna en fransk skola.

Mordanslag mot judar. Ett cirkulär med provinsguvernörens förfalskade sigill och underskrift hade spridts i en mängd galiziska byar. Bönderna uppmånades deri att, rustade med yxor och liar, på israeliternas nyårsafton begifva sig till staden *Lieszanoff* för att deltaga i ett allmänt blodbad på judarne, som skulle verkställas på landtdagens i *Lemberg* och riksrådets i *Wien* befallning och med kejsarens samtycke. En kyrkoherde, som erhållit cirkuläret, underrättade genast myndigheterna, hvilka lyckades förhindra blodbadet. Då cirkulärets författare upptäcktes och arresterades, påstod han sig endast ha tjänstgjort såsom verktyg åt en okänd person.

Presterligt tillkännagifvande. När det köpenhamnska prestskapet tillkännager de möten, som i olika bönlokaler hållas för tjänstflickor, tillägges följande: »Hvar och en *sedlig* flicka eger tillträde». En köpenhamns medborgare anmärker med anledning häraf mycket riktigt i tidningen »Social-Demokraten», att om det vore några, presterna företrädesvis skulle taga sig af, så vore det väl just de dåliga.

En kvinlig läsförening öppnades i maj detta år i *Helsingör*. Den har läsrum, bibliotek och låter afhålla föredrag samt räknar redan 50 medlemmar.

En kvinlig bokbindare, som på ett förtjenstfullt sätt sköter affären efter sin aflidne fader, har *Motala*.

Skonätterskorna i Stockholm ha bildat en fackförening.

»**Jäsningstiden**», andra delen af »Tjenstekvinnans sön», af *Strindberg* har delat samma öde i Finland som den första. Den har blifvit indragen.

Björnstjerne Björnsson arbetar för närvarande på andra delen af *Over Ævne* samt på ett arbete till, hvars titel blir »På Guds Veje».

S. Schandorph arbetar på ett större dramatiskt arbete, afsedt att uppföras på Köpenhamns k. teater.

Det engelska paret Edward Aveling och Eleonore Marx-Aveling befinner sig för närvarande i Förenta Staterna för att agitera för socialismen. Han är läkare, framstående naturvetenskapsman, författare, journalist och föreläsare.

Hon, hans intelligent hustru, är dotter till *Carl Marx*, författaren till det omfattande arbetet »Das Kapital». En tid slöt Edward Aveling sig till fritänkarne och blef intim vän med *Annie Besant's* vän, den beryktade engelske arbetareanföraren *Bradlaugh*. Men det tillfredsstälde honom icke. Han såg, att fritänkeriet i och för sig icke ledde till något resultat och slog sig då på national-ekonomiska studier. När han läst *Carl Marx's* arbeten, blef han socialist. Han sammanträffade emellertid blott en enda gång personligen med *Marx*. Han hade då hållit ett föredrag, hvilket kom *Marx* att uttala de största förhoppningar om den unge Aveling.

På socialismötöna gjorde han sin hustrus bekantskap, hvilken han förlofvade och gifte sig med kort efter hennes fars död.

En tid verkade han ifrigt i tal och skrift inom »Socialdemokratiska Federationen», men utträdde ur densamma så fort han märkte, att föreningen hade sitt stöd i orena bevekelsegrunder. Han och några andra med honom upprättade derefter »Socialistiska förbundet» tillika med dess pressorgan: *Commonweal*.

»Socialdemokratiska Federationen» är icke längre socialistisk, utan *opportunistisk*. Hon har större medlemsantal, men kvalitativt är hon Socialdemokratiska förbundet betydligt underlägsen.

Aveling och hans meningsfränder höllo först möten i offentliga lokaler, men då de hindrades af polisen att begagna dessa, gjorde de som Frälsningsarmén, gingo ut och höllo föredrag om hvardagarne på gator och gränder, om söndagarne i de större parkanläggningarne i London.

Till en början gick det förträffligt, men snart upplöstes alla dylika möten af polisen.

Genom dr. Aveling och det förbund han tillhör har man i England äfven fått ett nytt ut-

tryck, då man talar om kapitalismen. Man säger: »det kommersiella systemet», och det blir mycket lättare förstått än uttrycket »kapitalistiskt» system eller »kapitalism». Äfvenledes säger man »eksploitation» i stället för »utbyte». Förflutna vintern höll dr Aveling vetenskapliga föreläsningar öfver »Das Kapital», hufvudsakligast för den bildade allmänheten. Detta har satt åtskilliga element i rörelse, hvilka nu bilda ett godt ryggstöd åt socialismen. Men enligt dr Avelings mening vill det åtminstone de två närmaste åren till för att genom agitation och organisation uppnå en genomgående politisk rörelse. Något revolutionärt utbrott anser han alldeles icke kan komma i fråga.

Och anarkisterna, om också understödda af furst Peter Krapotkin och fru Charlotte Wilson, en rik dam, egarinna af ett präktigt landtogs i Hampstead, säger han vara en försvinnande minoritet och följaktligen utan någon vidare betydelse.

I Amerika vill han motarbeta anarkisterna och visa, att socialism är raka motsatsen till anarkism samt framhålla den kapitalistiska pressens brutalitet.

Fru Aveling ämnar äfven, liksom förut i London och andra engelska städer, hålla socialistiska föredrag.

Båda makarne äro beredda på mycket motstånd och många och stora svårigheter.

* * *

»Röda rummet» af August Strindberg har utkommit i sin femte upplaga.

* * *

Likförbränningskongress har hållits i Gotha af samtliga tyska likförbränningsföreningar. 22 delegerade från 10 tyska städer och några utländska delegerade hade infunnit sig. Man beslöt en närmare sammanslutning mellan alla tyska föreningar för reformerandet af begravningsväsendet och att sända delegerade till den internationella likförbränningskongressen i Milano 1887.

* * *

Mark Twain anses som den rikaste författare i Amerika. Han erhöll omkring 225,000 kr. i arvode för sin senaste bok. Utom på sina egna arbeten förtjenar han äfven på utgifvandet af general Grants memoarer.

* * *

Socialisterna Volmar och Bebel och fyra andra af det tyska socialdemokratiska partiets ledare dömdes i Freiberg i augusti till nio månaders fängelse för öfverträdandet af socialistlagen. De anklagade värdjade till riksdomstolen i Leipzig, hvilken den 11 oktober upptog saken till behandling. Efter 1½ timmes öfverläggning förkunnade riksdomstolen, att den i allo stadfäste landsrättens i Freiberg dom af den 4 augusti.

* * *

Dottern till en österrikisk fältmarskalk, baronessan Vogelsang, som åtnjutit den mest värdade uppfostran och umgäts i de förnämsta

kretsar, har gift sig med en femtioettårig bonde. Som brud bar hon en bondfickas drägt, och de nygifta skola bo i en bondstuga, som baronessan köpt.

* * *

Alexander Kielland med familj vistas i närheten af Paris.

* * *

Att kvinnor kunna inväljas till statsrevisorer i danska folketinget, derom har folketingets förman funnit sig förämlåten att erinra det sammans medlemmar.

* * *

Kvinnor ha börjat öfversätta bibeln. Af tonbladet skriver: Ett antal damer i New Jersey i Amerika äro f. n. sysselsatta med en ny öfversättning af bibeln. De påstå, att de öfversättningar, som blifvit verkställda förut af det maskulina könet, äro allt för fördomsfulla gent emot kvinnan. De hafva redan funnit, att åtminstone en tiondedel af bibeln i ett eller annat afseende berör henne och beslutat att taga noggrann kännedom af, huru pass rättvist de blifvit behandlade af de manliga öfversättarna.

* * *

Tvänne kvinnor talade på fredskongressen i London: fru *Ormiston Chant* och fröken *Balgarnie* från Belfast. De framhölo båda nödvändigheten af att fredstanken inginge i barnens uppfostran, och den sistnämnda yttrade bland annat: »Kunde blott Englands kvinnor tvingas till att ha hälften så stark känsla för krigets gräsligheter som för bitarne af deras bästa tekoppar, så skulle vi ganska snart se kriget upphöra».

* * *

Om »statssocialismen» har fru Liljencrantz-Rasmussen från Danmark hållit föredrag i Helsingborg.

* * *

Den engelska socialdemokratiska föreningen har undertecknat en mängd petitioner till lord Salisbury, hvare premierministern ombedes, att den 10 november mottaga en deputation från socialdemokratiska föreningen, hvilken skall gifva en framställning af den rådande nöden och bedj honom vidtaga åtgärder för att afhjelpa den; i annat fall skola tusentals arbetare, hvilka utan eget förvällande blifvit arbetslösa, under vintern omkomma af svält.

* * *

»Naturalisterna» är titeln på ett nytt arbete af Kristian Winter-Hjelm. Det kommer ut till julen. Handlingen är förlagd till Sverige.

* * *

Svårsmälta underrättelser för Strindberg och hans meningsfränder. I Iowa, Nordamerika, skötas och egas 950 farmar af kvinnor. Flera kvinnor äro arrendatorer, mejerister eller trädgårdsmästare. Femtio äro föreståndare för

läroverk. Tio kvinnor verka som predikanter, fem som jurister, en som ingeniör och ej mindre än 125 som läkare. Dessutom fins der tre kvinliga tandläkare. I Filadelfia praktisera för närvarande 8 kvinliga läkare med minst 20,000 dollars (80,000 kronor) i årsinkomst, 12 med ungefär 10,000 dollars och 22 med 5,000 dollars.

Af regeringskontorens i Washington 15,000 ämbetsmän äro 4,000 kvinnor. Många af dessa äro enkör efter bekanta generaler, döttrar af förutvarande guvernörer och folkrepresentanter. Deras lön varierar mellan 2,600 och 8,000 kr. om året. Som penningaräknare föredragas de framför männen på grund af deras noggrannhet och raskhet. Räknernskorna få 270 kr. i månaden

* * *

En katolsk-social kongress har afhållits i Liège (Frankrike), i hvilken flera utländingar deltog. Man försvarade kyrkans, presterskapets och arbetarnes rättigheter och kraf och ville ha skrän bildade för att skydda arbetarne mot kapitalets förtryck.

Kongressen arbetade med stor ifver på de olika afdelningarne; men beslutet voro af föga värde, emedan de sammanknötos med kyrkliga fordringar. Man ville, att alla verkstäder skulle vara kyrkliga. Endast katolska förvaltningsråd och direktörer skulle finnas. Inga arbetsbyråer, utan blott katolska arbetareföreningar. Framför allt borde öfver hela landet spridas ett nät af föreningar mot frimurare.

Påfven lyckönskade kongressen varmt och påminde om, att han sjelf i en encyklika lagt de troende den sociala frågan på hjertat. Kongressen upplöstes under stor hänförelse efter ett eldigt tal af biskop Mermillod, hvilken framhöll, att »endast kyrkan kan lösa den sociala frågan», och att man borde söka återföra de förvillade arbetarne i kyrkans sköte.

Kongressens praktiska följder äro torftiga. Ett 40 tal industriidkare anslöt sig till kongressens beslut, ehuru de under öfverläggningarne häftigt uppträdde mot inskränkning af kvinnornas och barnens arbete och mot hvarje reglering af arbetstiden. Presterna säga, att de katolska arbetareföreningarne ses af arbetsgifvarne med lika obliida ögon som alla andra arbetaresammanslutningar.

De liberala tidningarnes omdöme om kongressen är: »Det är en kongress icke af national-ekonomer, utan af jesuiter.

Arbetarne och deras blad skänkte kongressen alls ingen uppmärksamhet.

* * *

Den köpenhamnska damkomitén för försvarsinsamlingen har af en snickarelärling vid namn Zetterlein fått i present — »en elegant och med utomordentlig omsorg utförd docksäng».

Nätt — och lämpligt!

* * *

Fredssaken. Danske folketingsmannen Fredrik Bajer hade i senaste folketinget framlagt förslag om tillsättande af en parlamentarisk kommission för åstadkommande af skiljedom mellan

de tre nordiska rikena, men förslaget blef icke behandladt på grund af riksdagens tidiga avslutande.

* * *

3,000 arbetare arbetslösa. En mängd bleckfabrikanter i Swansea nedlade den 2 oktober helt och hållet eller delvis sin tillverkning. Orsaken hertill var den tröga afsättningen. 3,000 arbetare blefve härigenom sysslösa.

* * *

Lagligt äktenskap utan lysning och vigsel. K. Andersson i Glemminge och Karna Nilsdotter i Bollrup i Skåne infunno sig strax före midsommaren 1882 hos vederbörande pastorsämbete för att uttaga lysning, men denna kunde icke lemnas dem i följd af bristande afvittringshandlingar hos Andersson efter hans aflidna hustru. De hade emellertid ett barn tillsammans, och k. mt förklarade deras förbindelse såsom äktenskap och barnet äkta.

* * *

Efter 51 års tidningsmannaverksamhet, deraf 43 års i tidningen »Hvad Nytt», önskar nu omsider nämnda tidnings redaktör och utgifvare få sig en krafffull efterträdare helst med moderat liberala åsigt i politiken. Öfvertagandet kan ske antingen genom köp af tidning och tryckeri eller ensamt tidningen eller på andra vilkor, hvarom med egaren, hr A. Nilsson i Eksjö, kan öfverenskommas.

INNEHÅLL: *Kristofer Janson:* Lidt om amerikanske Kvinder. — *Ellen Key:* Literatur: En Sommarsaga. — *Redaktionen:* Till våra läsare! — *Anticlimacus:* Om efterklang- och indignationsliteraturen i Sverige. — *Stella Kleve:* Till redaktionen af Framåt. — *Ola Hansson:* Till redaktionen af Framåt. — *F. L.:* Några utgjtelser i anledning af »Pyrrhussegrar» i Framåts sista häfte. — När och Fjärran. —

Red. af Alma Åkermark.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonspris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, Kungsgatan 60, alla hvardagar kl. 5—6 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvände man sig till Frk. Alma Åkermark, 2:dra Långgatan 40, Göteborg (träffas tisdag och fredag 1—2 e. m.)

Till redaktionen insända böcker, tidningar och tidskrifter.

Wettergren & Kerbers förlag, Göteborg: Skrif-
ter af uppfostringskonstens stormän utgifna af Otto
Saloman. *I. Kräftgången eller anvisning till en oför-
nuftig barnuppfostran*, af Chr. Gotth. Salzmann. Öf-
versättu. från tyskan af — e E —

G. W. Edlunds förlag, Helsingfors: *Sångarkören*
M. M—s färd till Stockholm, skildrad af H. E. A.

Finsk Tidskrift. Häft. 10 innehåller: *Ka-
levala-studier*, IV, af I. Krohn. — *Bidrag till frågan*
om kvinnans frigörelse, I—III, af C. G. Estlander.
— *Tillfälligheter*, af A. Allardt. — *Ett embetskväde*,
meddeladt af K. G. L. — *I bokhandeln*. —

Ny Illustrerad Tidning. Redaktör: O.
Granberg. Nr 43 innehåller: *Illustrationer: Mary*
Andersson (den berömda amerikanska skådespele-
rskan.) Efter ett porträtt af Baude. — *G. Alm-
qvist*. — *Japanska bilder från Vanadisutställningen*.
etc. **Text:** *Hexan*. Poem af Daniel Fallström. *Då so-
lén går ned*, (slut.) — *Utifrån*. A. E. T. m. m.

Helsovänner. Nr 20 innehåller: *Folkskolan*
och *helsovården*. — *Helsoord för själ och sinne*;
Arsenikätarne i Tyskland; *Bloddrinkare i Naholi*.
m. m.

Tilskueren. Utgifven af N. Neergaard. Sep-
temberhäftet innehåller: Dr phil. *G. Brandes*: *Alad-
din*. II. — *Folketingsmand F. Bajer*: *Anvendelse af*
Folketingets Undersøgelsesret. — *Ernst Brandes*:
Børsen. *Rothschild*. — *Lesseps-Tietgen*. — *Oberstli-
eutnant Chr. Tuxen*: *Köbenhavn som aaben By*. —
Bibliotekar Emil Elberling: *Forfatningsændringer i*
Frankrig og England II.

Kvinden og Samfundet. Nr 7 innehåller:
Emil Meyer: *Marcus Rubin*. Om Kvindens Ad-
gang til Erhverv. — *Hulda Lundin*: *Engelske Ko-
geskoler*. — *Johanne Krebs*: *De vægte Børns og de-
res Mødres Retsstilling*. — *Fredrik Bajer*: *Kvinder*
som *Statsrevisorer*? — m. m.

Folkets Tidskrift. Nr 8 innehåller: *Teo-
dor Holmberg*: *I dagens religiösa frågor*. — *Fanan*.
— *Truls Nilsson*: *Märgel och matsvamp eller gamla*
märken stå icke längre. — *Höstsång med musik*. —
Långt lif. — *Från föredragsföreningarne*. — m. m.

Konkurrens-Magasinet,

Göteborg.

Platsens billigaste

Manufakturhandel

mellan

Grönsaks- och Kungstorgens,

11, Södra Larmgatan, 11.

OBS. Gula och röda skylten.

Prenumerantsamlare,

hvilka insända bevis från vederbör-
lig postanstalt, att 5 ex. betalts, er-
hålla ett gratisexemplar.

”Framåts” Redaktion.

Prenumerationsanmälan:

Framåt

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång:

Tidskriften skall innehålla: sjelfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, poesi, skisser och noveller, literaturanmälan och notisafdelning; hvarjemte den fortfarande som hittills skall hålla sina spalter öppna för **fritt meningsutbyte**.

Medarbetare i tidskriften äro:

Victor Rydberg, Anne Ch. Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Math. Roos, A. F. Åkerberg, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, G. af Geijerstam, K. af Geijerstam, Ernst Ahlgren, Saxon (Johan Lindström), Skjalf, Stella Kleve, Eva Vigström (Ave), Amanda Kärfstedt, A. U. Bååth, Cecile Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Elin Améen, Eva Brag, Helen Nyblom, Cecilia Holmberg f. Bååth, Claes Lundin, Robinson, Tor Hedberg, Johan Nybom, Oskar Levertin, Anna A., Anna Vahlenberg (Rien), Elna, Björnstjerne Björnson, Jonas Lie, Kristoffer Janson, Kristian Gloerson, Irgens Hansen, U. E. Berner, Amalie Skram, Alvilde Prydz, Margarete Vullum, Clara Tschudi, Gina Krog, G. Brandes, S. Schandorph, Edv. Brandes, C. E. Jensen, Herman Bang, John Paulsen, N. J. Nørlund, Anna Brøsbøll, Rafael Hertzberg, Gerda von Mickwitz m. fl.

Tidskriften utkommer den 1 & 15 i hvarje månad i 16-sidigt kvartformat, således tillsammans 384 sidor, till det billiga priset af kr. 3,50 för år, jemte 35 öre i postarvode. Halfår kronor 1,75.

Prenumerationsställen: alla postanstalter inom *Sverige, Norge, Finland och Danmark*; boklådorna samt å tidskriftens byrå, *Göteborg, Kungsgatan 60*.

Tidskriften, som åtföljes af **vidhäftadt annonsblad**, är särdeles lämplig för annonsering.

Passande Julgäfva.

Göteborg i oktober 1886.

Redaktionen.

Motala Posten

är stadens och hela vestra Östergötlands mest spridda tidning. Näst Linköpings- och Norrköpingstidningen, länets största och mest spridda tidning. Alltså fördelaktigaste annonstidning, då den är spridd i en af landets folkrikaste trakter samt bland Motala Verkstads tjänstemanna och arbetarekår, omkring 4,000 personer.

Annonser förmedlas genom *Gumalii' Annonsbyrå*, Stockholm, samt genom Göteborgs Tidnings- och annonsexpedition; annonser kunna äfven sändas direkt till

Motala Posten
Motala.